

ÅRSPLAN 2024-2026

FERNANDA FUS

BARNEHAGE

Avdeling 1-3 år

BARNET FØRST!

ADRESSE

Fernanda FUS Barnehage
Fernanda Nissens gate 3e
0484 Oslo

Daglig leder:

Pål Karlsvik-Jørgensen

Om årsplanen og FUS sine mål for barnehagene

Årsplanen viser hvordan barnehagen jobber for å oppfylle kravene i den nasjonale rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (*Kunnskapsdepartementet, 2017, s.37*). Årsplanen beskriver hvordan vi jobber for å nå FUS sine felles målsetninger for barnehagene, og er lagt frem for og godkjent av barnehagens samarbeidsutvalg 26.6.2024.

Visjon:

Sammen gir vi barndommen verdi:

Vennskap, lek og glede

og hverdagsmagi

Visjonen er vår ledestjerne og den setter retning for hva vi ønsker at FUS barnehagene skal oppnå – i dag og i fremtiden. Visjonen er det vi strekker oss etter hver dag i møte med barn, foreldre og kollegaer.

Våre metoder for å jobbe mot visjonen:

- Tilrettelegger for variasjon, kreativitet, undring, kroppslig utfoldelse, vennskap, fellesskap og skape rom for spontanitet gjennom bruk av periodeplaner som setter tydelige retning og mål.
- Evaluering og dokumentering av våre prosesser for å kunne tilrettelegge for barns interesser, perspektiv og medvirkning gjennom månedlige tilbakeblikk
- Kvalitetssikre ansattes kompetanse innen relasjonsbygging og tilrettelegging av et godt psykososialt miljø ved bruk av en årlig CLASS observasjon og kontinuerlig arbeide med «Barnet først» i alle ledd.

Verdier:

Glødende, skapende og tilstedeværende

Verdiene er kulturbærerne i FUS. Verdiene forteller hva vi står for, hva vi tror på og hva som er viktig for oss. De er en kilde til motivasjon og inspirasjon i det daglige arbeidet i barnehagen på veien for å virkeliggjøre visjonen.

Våre metoder for å jobbe i tråd med verdiene:

- Periodeplaner viser at vi skal være skapende og kreative innenfor et overordnet tema som vi jobber med over tid, og vi deltar aktivt sammen med barna i lek og aktiviteter gjennom hele dagen.
  - Engasjement – tilstedeværende og deltakende i lek. Vi viser glede og skaper et positivt klima for de rundt oss.
  - Barns perspektiv – vi støtter barnas ideer og innspill, vi evner å endre planer ved behov. Vi viser fleksibilitet og bidrar til økt selvstendighet hos barna
  - Organisere dagene ut ifra barnas behov og ønsker

- Mindre grupper – vi får mer tid til å kunne være sammen med og tilrettelegge for enkeltbarn, og vi kan sikre oss at alle barna blir sett i like stor grad i løpet av dagen. Vi kan tilrettelegge for gode relasjoner, veilede og delta i lek, og kan legge til rette for fine dager for hvert enkelt barn.
- Ansatte får bruke sin kompetanse i det daglige arbeidet uavhengig av utdanning gjennom å planlegge, gjennomføre og evaluere aktiviteter som de ønsker å introdusere for barna.

Hovedmål:

FUS barn har et positivt selvbilde

FUS barn er trygge og forskende, trives i lek og har vennekompetanse

FUS barn gleder seg til “resten av livet”, og vet at de har påvirkningsmulighet og at

innspillene deres teller

FUS barn har det gøy i barnehagen

Våre metoder for å jobbe mot målene (punkter eller tekstbasert):

- Barna tas på alvor (jmf. Barnekonvensjonen). Alle barn blir sett og hørt, og gis mulighet og oppmuntres til å delta og medvirke i hverdagen. Vi legger til rette for gode samtaler og fellesopplevelser i større og mindre grupper. Vi skal se hvert enkelt barn.
- Barna støttes til å utvikle og opprettholde god selvfølelse og et godt selvbilde, og inkluderes inn i et fellesskap hvor alle skal føle seg betydningsfulle og verdifulle. Hos oss får barna påvirke sin egen hverdag. De skal vite hvilke muligheter de har, og at valgene de tar er av betydning, og at de selv er en viktig del av fellesskapet og demokratiet. Dersom barn skal gis valg så må de være reelle, og modne nok til å forstå konsekvensen av valgene de tar.
- Barna veiledes i å skape gode relasjoner og til å danne vennskap. Barnas valg av relasjoner og vennskap respekteres, og de oppmuntres til å danne vennskap på tvers av alder og kjønn. Barna anerkjennes for den de er, deres følelser og behov. De ansatte skal snakke med barna, ikke til.
- Barna skal møtes av aktive, lyttende, engasjerte og livsglade ansatte. De ansatte skal være gode rollemodeller i lek, og skal inspirere til lek og kreativitet. De ansatte skal være fleksible, løsningsorienterte, endringsvillige og villige til å tenke nytt.
- De ansatte skal være genuint opptatt av barna, være mentalt til stede og vise glede i jobben sin. De ansatte skal ha et høyt omsorgsnivå som kommer til syne i alle deler av arbeidet. De ansatte skal være gode rollemodeller for barna i hvordan man møter andre og hvordan man viser omsorg for andre. Alle skal møtes med respekt.
- Barna skal inkluderes i et miljø preget av humor, glede og latter, nysgjerrighet og undring. De ansatte skal skape felles kulturelle referansepunkter som inspirerer til lek og/eller videreutvikler leken. Leken skal skjermes slik at barna kan leke uten for mange avbrytelser. Barn skal få god tid til å leke og utforske. De ansatte skal legge til rette for lek, aktiviteter og utfordringer som gir barna mestringfølelse og glede. De ansatte skal ha god

lekekompetanse, være lekende og deltakende i barnas hverdag, være fleksible og tilgjengelige for barna.

- Barn skal få oppleve barndommen som en tid med lek og utfoldelse, og ha det gøy sammen med andre uten å bekymre seg for framtiden. Vi tilbyr en trygg, meningsfull og forutsigbar hverdag. Barna skal få oppleve en verden full av muligheter, ikke begrensninger. Barn skal få lov til å utforske, prøve selv og oppleve å kunne gjøre feil. De ansatte skal være imøtekommende og ta seg tid i møtet med barn, foreldre og ansatte. Barna skal oppleve å ha god tid og unngå stress.
- Sammen med barna finner vi hverdagsmagi i både de store og de små opplevelsene. De ansatte skal være spontane, fantasifulle og se mulighetene rundt seg. Små øyeblikk for voksne kan være store opplevelser for barnet. De ansatte skal i størst mulig grad si «ja» til barnas ønsker og ideer, og ha gode argumenter for å si nei.
- I FUS barnehagene har vi et felles slagord, «Barnet først». Det innebærer at alt vi gjør skal være til barnets beste. «Barnet først» er også navnet på vår kompetansesatsing, der målet er et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet i alle våre barnehager. I denne årsplanen er kapitlene bygd opp slik: Først en beskrivelse av hva rammeplanen sier, så en beskrivelse av hvordan vi vil gjennomføre dette i praksis.

Om barnehagen

Fernanda FUS og Lillohøyden FUS barnehage ligger i Fernanda Nissens gate på Lillo, rett ved Nydalen og Storo. Barnehagene har kort vei til lek- og aktivitetsområder, natur og kulturelle tilbud. Det er også kort vei til kollektivtrafikk som kan ta oss dit vi ønsker. For oss i Fernanda FUS og Lillohøyden FUS barnehage er naturen en viktig verdi, derfor er vi mye ute i naturen, i nærmiljøet og i skogen. Fernanda FUS og Lillohøyden FUS barnehage består av to barnehagebygg – Lillohøyden og Fernanda. Lillohøyden åpnet 3.august 2015, og består av tre storebarnsavdelinger med 24 barn på hver. Fernanda åpnet 30.oktober 2017, og består av fire småbarnsavdelinger med 12-15 barn på hver. Det er fire eller fem ansatte på hver avdeling, og vi har en bemanning på 50% barnehagelærere. Mange av de ansatte er menn og vi jobber for en kjønnsbalansert personalgruppe.

Fernanda FUS og Lillohøyden barnehage er en del av FUS kjeden. FUS-barnehagene består av 178 barnehager fra Hammerfest i nord til Kristiansand i sør. I alle FUS barnehagene møter barna den samme, trygge FUS-barnehagen. Gjennom lek, omsorg og læring i et trygt miljø får barna utvikle seg, oppleve mestring og får nye utfordringer. Barnehagealderen har en unik verdi og vi i FUS jobber for å berike barndommen til hvert enkelt barn.

I FUS barnehagene skal barna alltid være i fokus – de er fus. Vårt mål er at tiden i Fernanda FUS og Lillohøyden FUS barnehage skal gi barna glitrende barndomsminner som verdifull ballast videre i livet.

Vår visjon er «Sammen gir vi barndommen verdi: lek og glede, hverdagsmagi og vennegaranti»
Visjonen er vår ledestjerne og den staker ut en retning for hva vi ønsker at organisasjonen skal oppnå – nå og i fremtiden.

Visjonen er det vi strekker oss etter hver dag i møte med barn, foreldre og kollegaer. I 2024 til 2026 vil våre satsingsområder være:

- «Barns språkutvikling». Språket er avgjørende for læring og sosial kompetanse, og den grunnleggende utviklingen av språket skjer i barnehagen. En god språkutvikling hos barn er av stor betydning for andre utviklingsområder. Evnen til å kunne bruke språket er avgjørende for hvordan barn kommuniserer, hvordan de kan sette ord på erfaringer, diskutere og reflektere sammen med andre.

Bakgrunnen for at vi har valgt dette er fordi 0-6 års alderen er den grunnleggende perioden for utvikling av språk og at personalet er helt avgjørende for kvaliteten på tilbudet til barna og språkmiljøet.

- «Positive opplevelser i natur og nærmiljø».

Naturen utgjør en god arena for å fremme utviklingen av lekekompetanse, forsterke grovmotoriske ferdigheter, stimulere språkutvikling og utvikle en begynnende forståelse for bærekraftig utvikling. Vi er overbevist om at naturopplevelser ikke bare beriker lek og utvikling, men også positivt påvirker vår psykiske helse og øker vår generelle livskvalitet (Koksvik, 2008).

I tillegg drar vi jevnlig på turer og utflukter i nærmiljøet for å utforske og bli kjent med det kulturelle mangfoldet i byen vi bor i.

Vårt verdigrunnlag

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7)

Barn og barndom

Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8).

Vårt syn på barn og barndom:

- Vårt syn på barn og barndom ligger til grunn for all vår virksomhet i Fernanda FUS. I Fernanda FUS ser vi på barn som subjekter og likeverdige medmennesker. Vi tar alltid utgangspunkt i at barna er kompetente mennesker. Alle barn sees på som unike, og derfor vil heller ikke alle barn bli behandlet likt. Barn vil bli møtt og behandlet ut ifra sine behov og forutsetninger. Barn har rett til å medvirke ut ifra gitte rammer. Vi ønsker at barn skal være sosiale

deltakende aktører som skal bidra til egen og andres læring. Hos oss anerkjennes barna for den de er, deres ønsker og behov. Vi ser det beste i hvert barn.

Barndommen og tiden i barnehagen skal være preget av lek og en følelse av frihet. Vi jobber hele tiden mot at barn skal ha en bekymringsløs barndom med rom for lek, utforskning og utfoldelse. Det er mye barn skal lære i løpet av tiden i barnehagen, og det er gjennom leken de lærer, derfor har leken stor plass i Fernanda FUS.

Demokrati

Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8).

Våre metoder for å fremme demokrati:

- Samlingsstunder – barna deltar aktivt innenfor gitte rammer, de får ulike valgmuligheter og de må forholde seg til mange andre.
- Hverdagssamtaler – Dette gjøres for at barnas tanker og ideer skal komme frem og bli synlig i det daglige arbeidet.
- Valgmuligheter – Barna skal få mulighet til å gjøre valg når det ligger til rette for det.
- Barna skal kunne påvirke sin egen hverdag uavhengig av kommunikasjonssevner og språklige ferdigheter
- Barna blir kjent med de demokratiske normer og verdier som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag.

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. Barnehagen skal legge til rette for kulturmøter, gi rom for barnas egen kulturskaping og bidra til at alle barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9).

Våre metoder for å fremme mangfold og gjensidig respekt:

- Vennskap – fellesskap, vi er ulike og det er bra, vi har ulike styrker som vi kan dele og lære av, tilstedeværende voksne i leken bidrar til å kunne spørre de åpne spørsmålene, få frem undring og deling av kunnskap. Vi jobber kontinuerlig med å vise respekt for hverandre.
- FN – Markering, gjennom høsten blir vi kjent med hverandre og familiene, ved å synliggjøre hvilke kulturer og nasjonaliteter hver familie representerer.
- Synliggjør samefolkets dag, ulike kulturers høytider og tradisjoner som er representert i barnehagen.
- Bli kjent med hverandre under tilvenningsperioden, familier, kultur og tradisjoner.
- Markering av stolhetsuka – der det handler om at alle får lov til, og skal respekteres for den de er, elske den de vil og leve det livet man ønsker å leve.
- Synliggjøre hvem som tilhører denne avdelingen, hvem er her i dag og hvem er borte.

- Markering av rockesokk – støtte for inkludering og mangfold uavhengig av antall kromosomer.

Likestilling og likeverd

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10).

Våre metoder for å fremme likestilling og likeverd:

- Likestilling mellom kjønnene skal gjenspeile barnehagens pedagogikk. Likestilling skal stå sentralt i arbeidet. Gutter og jenter skal gis like muligheter i barnehagen.
- Jobber aktivt med å skape gode holdninger slik at vi kan sette pris på at vi er ulike og alle får være seg selv. Under tilvenningsperioden arbeides det særlig med å inkludere alle barna i fellesskapet.
- Blir kjent med hverandre på tvers av kjønn, alder og etnisitet, se at våre forskjeller kan være en styrke for fellesskapet.
- Tilby et rikt leke- og læringsmiljø som fanger alles interesser uavhengig av alder, kjønn, funksjonsnivå og sosiale og kulturelle forskjeller.

Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10).

Våre metoder for å fremme bærekraftig utvikling:

- I Fernanda FUS jobber vi for at barna skal få gode holdninger gjennom blant annet å skape positive naturopplevelser og blir kjent med naturens mangfold, og dermed oppleve en tilhørighet til naturen.
  - Vi har turdag en dag i uken + spontane turer i mindre grupper i nærmiljøet.
- Barna er med på å pante flasker, donere klær, sortere avfall som mat, plast, papir og glass.
- Vi bruker El-sykler og kollektivtransport for å komme oss til steder som er lenger unna.
- Vi skal ivareta hverandre og skape et inkluderende fellesskap
- Redusere forbruk ved å ta vare på og reparere det vi allerede har
- Reflektere over hva man handler inn av materiell

Livsmestring og helse

Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Våre metoder for å fremme livsmestring og helse:

- Livsmestring handler om at barna får muligheter til å være aktive i sitt eget liv. Det betyr at barna får tid og rom til å «klare selv», de får muligheter til å ta selvstendige valg og vi ansatte skal støtte og veilede dem hele veien. Alle barn og unge har rett til et oppvekst- og læringsmiljø preget av gode relasjoner. Vi ser hele barnet og vi er genuint opptatt av å ivareta barns rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering. For oss er det en selvfølge å behandle barn som subjekt, og ha respekt for deres opplevelsesverden, sentralt i dette arbeidet er å styrke barnets selvfølelse, mentale helse og for å forebygge mobbing i barnehagen

- Ved å jobbe med emosjonsveiledning, tilrettelegge for at barna skal kunne tilegne seg emosjonell kompetanse, vil de bli mer rustet til å kunne håndtere de ulike utfordringene som kan komme senere i livet.

[Link til handlingsplan for trygt og godt barnehagemiljø](#)

Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Barnet først er et helhetlig system for å styrke de ansattes kunnskap og handlingskompetanse. Det består av tre ulike hovedområder som sammen bidrar til å styrke barns allsidige utvikling; sosioemosjonell støtte og veiledning, organisering og ledelse samt læringsstøtte.

Sosioemosjonell støtte og veiledning:

Sosioemosjonell støtte og veiledning handler om hvordan de ansatte klarer å skape en barnehagehverdag som hjelper barn å utvikle gode relasjoner med andre, oppleve glede ved å lære noe nytt, oppleve trygghet og tilknytning og ha en opplevelse av selvbestemmelse og selvstendighet.

Positivt klima: I et positivt klima smiler og ler de ansatte sammen med barna. Vi ser mange bevis på at de har en god relasjon til barna, og de viser entusiasme og interesse både med kroppen og stemmen. De er der barna er, i barns høyde og med kroppen vent mot dem.

Negativt klima: Det er fravær av at de ansatte straffer, håner, kjefter og erter barna.

Sensitive voksne-trygge barn: Å være sensitiv handler om å være oppmerksom og respondere på det enkelte barns tegn på at de har behov for støtte. De ansatte kjenner barna godt. De merker hvis barna er urolige, redde, uoppmerksomme, uinteressert, og de tilpasser atferden sin for å respondere på det de ser.

Barns perspektiv og medvirkning: De ansatte følger barns initiativ og ideer, viser fleksibilitet og ivaretar barnas perspektiv. De lar barn utrykke seg og etterspør barns ideer, gir barn ansvar og oppmuntring til å klare seg selv.

Emosjonskompetanse hos barn og ansatte: Emosjonskompetanse handler om å identifisere og forstå egne følelser og håndtere frustrasjon. Det handler om å forhindre at stress og uro overvelder evnen til å tenke klart, og ha kontroll over hvordan og når du uttrykker følelser.

Emosjonsveiledning: I emosjonsveiledning er de ansatte bevisst barnets følelser, er til stede, oppretter kontakt med barnet, viser forståelse og aksept for barnets følelser. De går inn i følelsen til barnet, og navngir følelsen. Hvis nødvendig, hjelper og støtter de barnet i problemløsningen.

Organisering og ledelse:

Organisering og ledelse handler om hvordan ansatte skaper en barnehagehverdag som hjelper barn å utvikle god selvregulering, holde fokus og vise interesse for lek og lærings situasjoner. De ansatte etablerer og opprettholder rutiner og strukturer for å skape forutsigbarhet og trygghet, slik at barna kan engasjere seg i meningsfulle og utviklingsfremmende aktiviteter.

Gruppedelse og veiledning: de ansatte er proaktive og har klare forventninger til atferd. De gir oppmerksomhet på ønsket atferd og gir trygge og forutsigbare rammer.

Tilrettelegge for lek, læring og overganger: Avdelingen har klare rutiner og de ansatte sikrer flytende overganger. Barna kjenner til regler, og barnehagehverdagen preges av lite venting. Innhold og aktiviteter er godt forberedt.

Variasjon: Det er varierte og interessante materialer i barns høyde. De ansatte tar barns perspektiv og legger til rette for barns deltakelse i aktiviteter.

Læringsstøtte:

Læringsstøtte handler om at de ansatte gir støtte til barnas læring. Det teoretiske grunnlaget kommer hovedsakelig fra forskning på kognitiv utvikling og språkutvikling. Der vektlegges forskjellen mellom det å kun lære fakta og læring av hvordan fakta henger sammen, er organisert og avhengig av hverandre. Barns kognitive og språklige utvikling er avhengig av mulighetene de får til å benytte eksisterende ferdigheter, og om de ansatte støtter utviklingen av stadig mer komplekse ferdigheter. Læring skjer når barnet er i samspill, er aktivt og opplever mening og engasjement. Ren instruksjon egner seg ikke for barn i barnehagealder. De har behov for å delta og medvirke og oppleve mening for at læring skal kunne skje.

Begrepsutvikling, forståelse og dybdelæring: De ansatte bruker læringsfremmende diskusjoner og aktiviteter sammen med barna. Læring handler ikke bare om å tilegne seg kunnskap, men også om å benytte denne kunnskapen i nye situasjoner. De ansatte legger mest vekt på å øke barnas forståelse, snarere enn bare å gjennomføre læringsaktiviteten. De ansatte relaterer nye begreper til situasjoner, hendelser eller objekter som barna er kjent med. Gjenkjenning fremmer læring. De ansatte etterspør barns tenkning og problemløsning.

Tilbakemeldinger: Barn trenger tilbakemeldinger på egen læring for å få mest mulig ut av en situasjon/aktivitet. Når barna er i lek og holder på med aktiviteter kan de ansatte gi hint (verbalt eller fysisk) eller stille spørsmål og komme med innspill for at barna skal holde på lenger med en oppgave, og dermed oppnå økt læring og mestring. Målet er tilbakemeldingssirkler, det vil si gjentakende spørsmål - svar – sekvenser, slik at barnet får en dypere forståelse av det aktuelle temaet.

Språk: I språkstøtte er det viktig med hyppige samtaler sammen med barna, og frem- og tilbake utvekslinger mellom barnet og de ansatte. De ansatte snakker med barna, ikke til. De stiller mange åpne spørsmål, der det kreves mer enn et eller to ord til svar, de repeterer og videreutvikler barnas utsagn, setter ord på det de selv gjør og det barna gjør. De har et variert språk, forklarer ord og knytter ord til hendelser/erfaringer her og nå. De ansatte har en klar intensjon om å fremme barns språk i samtaler mellom barna og mellom barn og ansatte.

Egenledelse i lek og læring: De ansatte støtter barn i sin utvikling av egenledelsesfunksjonene; planlegging, organisering, arbeidshukommelse, fleksibilitet, selvregulering, selvmonitorering, igangsetting. De ansatte tilrettelegger for et variert og rikt lekemiljø og deltar i barnas lek.

Slik arbeider vi med «Barnet først» i Fernanda FUS:

Gjennom arbeidet med «Barnet først» vil vi jobbe mer spesifikt med hvordan vi skal utøve god omsorg, hvordan vi skal tilrettelegge for gode relasjoner mellom barn-barn, og barn-voksne. Vi får konkrete verktøy for hvordan vi skal oppnå våre mål for å heve kvaliteten på det tilbudet vi gir. Vi ser på hvordan vi organiserer hverdagen slik at personalet får mest mulig tid sammen med barna, hjelpe dem, veilede dem og tilføre nye og spennende elementer i deres lek/aktiviteter. Ved at vi er delaktig i lek/aktiviteter over tid, vil vi i større grad kunne fremme barnas språkutvikling. Gjennom god kommunikasjon er man proaktiv til konflikter som kan oppstå. Vi skal også stille undrende og åpne spørsmål, utforske det vi holder på med, sammen. Å være en aktiv del av et større fellesskap, gjøre noe sammen, samtidig som man i de ulike prosessene blir kjent med seg selv, er det vi gjør for å fremme blant annet egenledelse i lek, tilhørighet og danning.

Sosioemosjonell støtte og veiledning:

- «Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet for å utvikle tillit til seg selv og andre». (KD 2017, s19)
- «Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill». (KD 2017, s 22)

Våre metoder for å jobbe med Sosioemosjonell støtte og veiledning:

- Vi leker sammen med barna – aktiv tilstedeværende
- Vi trøster og emosjonsveileder barna når de trenger det

- Vi tilrettelegger for samspill og fellesskap
- Veileder barna i lek
- Skaper et positivt klima med mye smil, latter og glede
- Lytter til hva barna sier og gjør
- Viser, og sier, at vi er glade i barna (alt: viser omsorg og er tilgjengelige for barna)

Organisering og ledelse:

- «*Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek både inne og ute. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre*». (KD 2017, s 20)
- «*Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring*». (KD 2017, s 44)

Våre metoder for å jobbe med organisering og ledelse:

- Deler barna inn i mindre grupper
- Lager et godt og variert lekemiljø
- Basert på barnas interesser legger vi til rette for spennende temaarbeid der barna får utforske og vise nysgjerrighet.
- Skaper flyt i hverdagen ved å forberede barna på hva som skal skje og organisere overganger slik at det blir minst mulig venting.

Læringsstøtte:

- «*Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang...barnehagen skal legge til rette for at barna i alle aldersgrupper får varierte leke -, aktivitets- og læringsmuligheter*». (KD 2017, s 44)
- «*Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening*». (KD 2017, s 23)
- «*Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av*». (KD 2017, s 21)

Våre metoder for å jobbe med læringsstøtte:

- Tilrettelegger for mindre grupper slik at vi fremmer de gode samtalene og undrer oss sammen.
- Stille åpne spørsmål og utvide samtalen.
- Delaktig i lek slik at vi kan støtte opp under barnas språk og tanker
- Legge til rette for at barna kan være kreative og utforskende
- Skjerme leken

Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

Våre metoder for å sikre barns medvirkning:

- Samtaler med, og observasjon av barna, som vil legge grunnlaget for videre planlegging
- Tilrettelegge for selvstendighet
- Lekemiljø som tilrettelegger for selvstendighet, barna skal kunne velge hva de vil gjøre og finne det frem selv.
- Vi dokumenterer arbeidet vårt gjennom tekst og bilder som vi henger opp på avdelingen og reflekterer sammen i møter for å sikre at vi kan møte barna ut ifra der de er og hva de måtte trenge av oss.
- Oppmuntre og støtte barna til å uttrykke seg, både verbalt og non-verbalt.

Samarbeid

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29).

Våre metoder for å skape et godt foreldresamarbeid:

- Foreldrene/foresatte og barnehagen har et felles ansvar for barnas trivsel og utvikling. Vårt felles mål er å skape en god barndom for barna, og det er viktig å ha et tett og godt samarbeid. Vi har ulike fora som vi møter foresatte i:
  - Daglig kontakt i levering- og hentesituasjoner
  - Foreldremøter (ett på høsten og ett på våren)
  - Felles arrangementer
  - Tilvenningssamtaler
  - Foreldresamtaler (høst og vår, og ved behov)
  - Brukerundersøkelser
- Velge SU representanter for å fremme samarbeid mellom barnehagen og hjem
- Vi sender ut periodeplaner som kan gå over 3-4 mnd eller mer, alt etter hvor stort tema det er og barnas interesse for å jobbe videre med dette. Hver måned får foreldrene et tilbakeblikk på hva vi har gjort sett opp mot våre planer og hva rammeplan for barnehagen sier vi skal gjøre. Dokumentert med tekst og bilder.
- Vi bruker kommunikasjonsplattformen MyKid, der foreldre får daglig oppdateringer av hva som skjer, har skjedd og bilder av dette.

Samarbeid med andre instanser:

- PEDAGOGISK FAGSENTER SAGENE
 Det er en veilednings -og oppfølgingstjeneste som retter seg mot barn i alderen 0-6 år. De samarbeider tett med alle barnehagene i bydelen om å sikre et godt og likeverdig barnehagetilbud til alle barn. Pedagogisk fagsenter har ansvar for å utføre vedtak etter barnehageloven om spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for førskolebarn bosatt i bydel Sagene.
 Deres tjenester:
  - Observasjon og veiledning i barnehagen
  - Styrking av barnehagens kompetanse
  - Foreldreveiledning
  - Spesialpedagogisk hjelp
  - Styrking av barnehagens grunnbemanning
  - Logopedisk oppfølging
- HELSESTASJON
 Helsestasjonen har ansvar for å drive generelt forebyggende og helsefremmende arbeid for å trygge barns oppvekstvilkår i kommunen. Helsestasjonen skal kunne bidra med råd og veiledning knyttet til legemiddelhåndtering i barnehager, og-smittevern. Videre er helsestasjonen sentral i kartlegging av barnas språk.
- FAMILIETELEFONEN I NAV

Alle som har saker som er i kontakt med NAV, eller som kanskje trenger slik kontakt kan ringe familietelefonen. Alle samarbeidspartnere som har en kompleks familiesak hvor man trenger å drøfte hvem som kan bidra i å løse saken kan også kontakte familietelefonen.

Hjelpen kan komme fra helsesykepleier, familieterapeut, spesialpedagog, ansatte i NAV, ansatte i barnevernstjenesten og i samarbeid med oss i barnehagen.

- **BARNEVERN**

Barnehagen samarbeider med barnevernet i forhold til enkeltbarn. Barn med barnevernstiltak har prioritert rett til plass i barnehagen. Alle ansatte i barnehager er etter barnehageloven § 22 pålagt opplysningsplikt uten hinder av taushetsplikt når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.

- **PEDAGOGISK – PSYKOLOGISK TJENESTE (PPT)**

Pedagogisk – psykologisk tjeneste (PPT) gir råd og veiledning til barnehagen i forbindelse med enkeltbarn. Den pedagogisk – psykologiske tjenesten er sakkyndig instans ved tilråding om spesialpedagogisk hjelp. Dersom barnehagen ønsker samarbeid om og hjelp til enkeltbarn i barnehagen, må foreldrene ha gitt sitt samtykke. Foreldrene trekkes aktivt med i samarbeidet.

- **UNIVERSITET I OSLO (UiO) OG HØGSKOLEN I INNLANDET (INN)**

Fra 2018 har vi tatt imot studenter i spesialpedagogikk fra universitet i Oslo og barnehagelærerstudenter fra Høgskolen i innlandet. I 2022/2023 kommer vi til å fortsette samarbeidet med universitet og høgskolen. Barnehagelærerne vil da være veiledere for studentene. Foreldre på avdelingen vil få beskjed dersom det kommer studenter. Dersom studenter ønsker at et eller flere barn skal være delaktig i studentens arbeid vil gjeldene foreldre bli spurt på forhånd.

Overganger

Tilvenning i barnehagen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Våre metoder for å sikre en trygg og god tilvenning:

- FUS standard for tilvenning sier blant annet at barnehagene skal:
  - sette av god tid til tilvenning for alle barn
  - gi foresatte informasjon om barnehagens rutiner for oppstart og tilvenning og bakgrunn for rutinene
  - invitere alle barn og foresatte på besøk i barnehagen før oppstart.
  - ha en tilknytningsperson ved oppstart for alle barn
  - ha tett dialog med barnas foresatte i tilvenningsperioden
  - gjennomføre en bli-kjent-samtale med alle foresatte i god tid før oppstart, samt en oppstartsamtale kort tid etter oppstart
  - arrangeres et felles foreldremøte for alle nye barn
  - tilrettelegge for en trygg og god oppstart uansett når på året barnet begynner og uansett alder

Overganger innad i barnehagen

Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Våre metoder for å sikre en god overgang innad i barnehagen:

- Vi starter tidlig med å informere foreldrene om at barnet deres er i den aldersgruppen som skal over på storbarna.
- Vi begynner tilvenning for overgang til Lillohøyden i mars/april det året barna skal starte på storbarna.
- Det blir en fast besøksdag i uken
- De møter en mindre barnegruppe på den avdelingen de besøker, og ansatte på tilhørende avdeling vil bruke tid sammen med dem.
- Det er viktig for oss at barna får tid til å bli kjent med barn, ansatte og det fysiske miljøet i Lillohøyden før de skal starte.
- Besøksdag med foreldre når det er klart hvilken avdeling de skal starte på.
- Overgangsforeldremøte
- Barna får et velkomstbrev fra den nye avdelingen de skal starte på med bilde av de ansatte og er del praktisk informasjon som dagsrytme og hva de trenger å ha med seg.
- Barnehagen har utarbeidet en egen intern handlingsplan for hvordan vi skal jobbe for å gjøre barnas overgang fra Fernanda (småbarn) til Lillohøyden (store barn) god og trygg.

Overgang mellom barnehage til skole

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Våre metoder for å sikre en god overgang til skolen:

- Førskoleklubb en dag i uken som inneholder ulike aktiviteter som turer, bruk av aktivitetsbøker, regellek, kreative eksperimenter, skiskole, svømming og mye mer som styrker fellesskap, samhold, samarbeidsevne, selvstendighet og økt mestringskompetanse.
  - Skolebesøk, vi besøker nærskolen uavhengig om barna skal gå der eller ikke, men for å bli kjent med hvordan en skole kan se ut og hva de gjør der.
  - Barna blir invitert til en besøksdag på sin skole sammen med sine foresatte.
  - Vi ønsker å gjøre barnas overgang fra barnehagen til skolen så god som mulig, og at barnet skal føle seg trygg til å møte en ny og annerledes hverdag.
  - For at barnet skal oppleve at det er en sammenheng mellom barnehage og skole er det siste året i barnehagen preget av skoleforberedende aktiviteter.
  - Vi trener på selvstendighet, utvikling av sosial kompetanse, lytte- og konsentrasjonstrening og motoriske utfordringer vil være i fokus.
  - Gjennom variert lek og lystbetonte aktiviteter ønsker vi at barna skal kunne forberede seg til å begynne på skolen og kunne glede seg over dette. Aktiviteter som spill, høytlesning, grov- og finmotorisk aktiviteter og sang, rim og regler vil bli mye brukt.
  - Oslobarnehagen har utarbeidet en standard for samarbeidet mellom barnehage og skole for å sikre:
    - Gode rutiner for samarbeid mellom barnehager og skoler i Oslo
    - En meningsfull sammenheng i opplæringsløpet – fra barnehage til skole
    - En trygg skolestart for barn og foresatte
    - Tidlig innsats for barn med særskilte behov
- Oslostandarden inneholder:
- Rutiner for samarbeid mellom foreldre-barnehage-skole
  - Et skjema med informasjon om barnet ved skolestart. Skjemaet skal gjøre foreldrene trygge på at skolen får den informasjonen den trenger, for å legge til rette for en god skolestart for barnet. Pedagogisk leder fyller ut skjemaet sammen med foreldrene og barnet. Skjemaet er frivillig og sendes kun til skolen hvis foreldrene gir sitt samtykke. Opplysningene er kun tilgjengelig for ansatte i skolen med tjenstlig behov og skal ikke lagres i barnehagen. Barnehagen sender skjemaet til skolen barnet skal begynne på innen 1.juni, og foreldrene får kopi. Ny Oslostandard kom mai 2020.

[Link til Oslo standard overgang barnehage skole](#)

Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Lærende organisasjon

Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 37).

I FUS er vi lærende barnehager. Personalet er i kontinuerlig utvikling, reflekterer over faglige og etiske problemstillinger, holder seg faglig oppdatert og er gode rollemodeller. Senge (2006) sier: “en lærende organisasjon er en organisasjon som kontinuerlig forbedrer sin evne til å skape sin egen framtid.” Vi legger derfor vekt på at personalet utvikler sine evner og bygger sin kapasitet slik at barna møter omsorgsfulle og kompetente ansatte.

Våre metoder for å opprettholde en lærende organisasjon:

- Refleksjon over egen praksis
- Tilegne seg ny forskningsbasert fagkunnskap og sette den ut på avdelingen.
- Planleggingsdager – fagdag – her jobber vi sammen, på tvers av avdelinger/hus og avdelingsvis med utviklingen av barnehagens pedagogiske grunnlag
- Personalmøter – Sammen, på tvers av avdelinger/hus, drøfter/ vi veileder hverandre og tilegner oss fagkunnskap som skal implementeres i hverdagen
- Avdelingsmøter – konkretiserer hvordan vi skal implementere det vi har lært på de andre møtene, på vår avdeling, med våre barn. Enkeltbarns behov blir gjennomgått slik at alle får en tilpasset hverdag.
- Ledermøter – alle avdelingslederne møtes, drøfter det pedagogiske arbeidet, vi jobber med den røde tråden i arbeidet vårt, finner veien videre sammen og tilegner oss ny fagkunnskap. Veiledning av lederrollen står sentralt.
- Faglig forum – alle pedagogisk medarbeiderne møtes og drøfter ulike temaer innenfor rammeplanen, «Barnet først», og andre problemstillinger som man møter på i hverdagen. Veiledning i det pedagogiske arbeidet og det å jobbe med tema står sentralt.
- Evaluere arbeidet vårt da alt vi snakker om og jobber med på møter blir satt ut i praksis.

Planlegging

Planlegging gir personalet grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen, og skal være utgangspunkt for refleksjon og utvikling av virksomheten (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 37).

Våre metoder for planlegging:

- Periodeplaner bruker vi når vi skal planlegge. Dette er en plan som er delt inn i ulike perioder i løpet av ett år slik at vi kan sikre god progresjon og utvikling i det pedagogiske arbeidet vi gjør.
- Barnehagen har bestemt at vi ønsker å jobbe med det samme overordna tema som tilpasses de ulike barnegruppene vi har. Dette for å skape en rød tråd i arbeidet vårt, deling av kunnskap og erfaringer slik at vi vil kunne videreutvikle barnehagen som helhet.

- Periodeplanen sier hva vi skal gjøre, hvorfor vi skal gjøre det og hvordan vi skal jobbe med det.
- Aktivitetsplan bruker avdelingen internt for å da kunne tilpasse tema til sin avdeling- hvordan skal vi på denne avdeling jobbe med overordnet tema.
- Barnehagen har også en overordnet plan for «Barnet først» som skal implementeres i alle de overnevnte planene som avdelingene jobber med.

Vurdering

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 38).

Våre metoder for vurdering:

- Tilbakeblikk brukes som pedagogisk dokumentasjon der vi drøfter, evaluerer og kan planlegge veien videre ut ifra hvor vi er i prosessen akkurat nå. Derfor er månedlige vurderinger viktig slik at vi får fanget opp det vi trenger for å kunne tilrettelegge godt for samtlige av barna våre. (skrive at det blir mer oppsummerende etter prosjekter/temaarbeid?)
- CLASS observasjoner, internt og eksternt, i løpet av ett barnehageår. Her blir vi observert av en sertifisert CLASS-observatør fra en annen FUS barnehage, får en tilbakemelding på hva som var bra og hva vi kan bli bedre på. Det lages handlingsplaner ut ifra rapporten som vi skal jobbe videre med.
- UDIR – foreldreundersøkelsen. Her får vi en tilbakemelding fra foreldrene om hva de tenker om oss. Etterarbeid er å lage avdelingsvis handlingsplan som man skal jobbe videre med ut ifra hva som var gode resultater og hva vi kan bli bedre på.
- Jevnlig bruk av kontaktskjema, der vi kan sikre oss at alle barn blir sett og hørt brukes en gang i løpet av kvartalet og ved behov.

Dokumentasjon

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39).

Våre metoder for dokumentasjon (punkter eller tekstbasert):

- Periodeplaner – her får vi frem det vi har for planer for avdelingen med bakgrunn i hva barna interesserer seg for og hva vi ser at de kan være lurt å ha fokus på fremover.
- Tilbakeblikk – her får man et innblikk i hva som har skjedd på avdelingen den måneden som har vært, hva vi har gjennomført med utgangspunkt i periodeplanen vår, hvordan dette gikk og hva som er veien videre.

- Pedagogisk dokumentasjon – det vi henger opp av bilder på avdelingen og bruker sammen med barna – der vi samtaler om det vi ser og ikke ser. Det er viktig for oss med det visuelle, slik at man holder tema levende og det skaper undring, refleksjon og gode samtaler.
- Utviklingssamtaler skriftlig gjøres og oppbevares i barnas egne mapper i arkivskap.
- Årsplan for barnehagen viser våre planer ut ifra kravene fra rammeplan for barnehager og FUS sin egen visjon.

Tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte

Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse. Hvis det er grunn til å tro at barnets behov ikke kan dekkes innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, skal barnehagen opplyse foreldrene om retten til å kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40).

Våre metoder for tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet (punkter eller tekstbasert):

- Jobber i mindre grupper
- Tilrettelegge for lek og aktiviteter ut ifra alder og modningsnivå
- Systematisk observasjon av barn slik at man tidlig kan fange opp hva enkeltbarn trenger.
- Tilrettelegge for en god hverdag for hvert enkelt barn

Barnehagens fagområder

Barnehagen har 7 ulike fagområder:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene kan oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforsking og skapende aktiviteter (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 47).

Våre metoder for å ivareta rammeplanens hensikt med fagområdene:

- Vi lager periodeplan for hele året der fagområdene er trukket inn og begrunnet inn i de aktivitetene som er satt opp der.
- Tilbakeblikk hver måned der arbeide med rammeplanen og Barnet Først skal komme synlig frem. Vi viser hva vi har gjort og hvilke områder i rammeplanen dette treffer.

- I løpet av et helt barnehageår skal alle fagområdet vært inkludert i det pedagogiske arbeidet med barna.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no>